

Clive'as Staplesas Lewisas. Kančios problema (I)

2006-09-24

„Bernardinai.lt“ skaitytojų dėmesiui siūlome ištrauką iš netrukus pasirodysiančios Clive'o Stapleso Lewiso knygos „Kančios problema“, kurią leidžia leidykla „Katalikų pasaulio leidiniai“

Clive'as Staplesas Lewisas (1898–1963) buvo vienas iš XX amžiaus intelekto milžinų ir priklausė įtakingiausiems to meto rašytojams. Iki 1954 m. jis dėstė anglų literatūrą Oksfordo universitete, tada buvo vienbalsiai išrinktas Viduramžių ir Renesanso laikų anglų kalbos katedros vedėju Kembridže ir dirbo juo, kol išėjo į pensiją. Jis parašė per 30 knygų, kurios pasiekė labai plačią auditoriją, ir kasmet jo veikalai patraukia daugybę naujų skaitytojų. Tarp garsiausių ir populiariausių jo kūrinių yra „Narnijos kronikos“ (The Chronicles of Narnia), „Kosminė trilogija“ (The Cosmic Trilogy), „Keturiuos meilės“ (The Four Loves), „Kipšo laišakai“ (The Screwtape Letters) ir „Tiesiog krikščionybė“ (Mere Christianity).

Mane stebina drąsa, su kuria šie asmenys imasi kalbėti apie Dievą. Jų dėstymo, skirto netikintiesiems, pirmasis skyrius įrodinėja Dievybę iš gamtos veikalų... tai reiškia jiems duoti pagrindo tikėti, jog mūsų religijos įrodymai yra be galo silpni... Stebėtina, kad joks kanoninis autorius nesinaudojo gamta Dievui įrodyti.

Pascalis, „Mintys“, IV, 242, 243

[„Aidai“, 1997, vertė Anicetas Tamošaitis SJ]

Dar gana neseniai, kai aš buvau ateistas, į klausimą: „Kodėl tu netiki Dievą?“ būčiau atsakęs apytikriai taip: „Pažvelkite į visatą, kurioje gyvename. Didžioji jos dalis tėra tuštuma, absoliuti tamsa ir neišsivaizduojamas šaltis. Kūnų, judančių šioje tuščioje erdvėje, tiek mažai ir jie tokie smulkučiai, palyginti su pačia erdve, kad net jei sužinotume kurį nors iš jų esant grūste prigrūstą absoliučiai laimingų būtybių, vis tiek sunkiai patikėtume, jog gyvybė ir laimė nėra tik atsitiktiniai visatą sukūrusios galios veiklos rezultatai. O juk mokslininkai mano, kad vos kelios iš šioje erdvėje egzistuojančių saulių – gal net išvis nė viena, išskyrus mūsų, – turi planetas; kalbant apie mūsų sistemą, vargiai tikėtina, kad gyvybė egzistuoja kur nors kitur, ne tik Žemėje. Pati Žemė egzistavo be gyvybės milijonus metų ir galbūt egzistuos dar milijonus metų po to, kai gyvybė joje išnyks. O ir kokia ta gyvybė, kol dar neišnykusi? Jos sąranga tokia, kad pavieniai organizmai gali išgyventi tik vieni kitų sąskaita. Žemesnėms gyvybės formoms tai reiškia tik mirtį, bet aukštesnėse formose atsiranda nauja kokybė, vadinama sąmone, sudaranti sąlygas rasti kančias. Gyvi padarai gimsta skausme ir kančiose, jie gyvena, keldami skausmą ir kančias kitiems, miršta irgi dažniausiai kančiose. Sudėtingiausiame iš visų gyvų kūrinių, žmoguje, atsiranda dar viena kokybė, kurią vadiname sąmone arba protu: jos dėka jis gali numatyti būsimą skausmą (ir dėl to iš anksto išgyventi siaubingas dvasios kančias) bei artėjančią mirtį, kad ir kaip karštai trokštų nemirtingumo. Ši kokybė taip pat leidžia žmogui įvairiais išmoningais būdais sukelti savo broliams bei neprotingiems padarams gerokai daugiau kančių, negu būtų kilę be jos. Šią galią žmogus išnaudoja kiek įmanydamas. Jo istorija – tai iš esmės pasakojimas apie nusikaltimus, karus, ligas ir teroro veiksmus, tarp kurių laimės patiriama lygiai tiek, kad, jai tebesant, žmogus skausmingai bijo jos netekti, o praradęs leidžiasi varstomas sielvartingų prisiminimų. Kartais žmonės truputį pagerina savo padėtį, tada atsiranda tai, ką mes vadiname civilizacija. Visos civilizacijos praeina. Tačiau net tos, kurios išlieka, sukelia savų, ypatingų kančių, veikiausiai atsveriančių patobulinimus, kuriais sugebėjo palengvinti

įprastines žmogaus kančias. Kad taip pasielgė mūsų civilizacija, niekas neims ginčytis; kad ši civilizacija praeis, kaip visos jos pirmtakės, irgi labai tikėtina. Net jei ji nepraeitų, kas tada? Žmonių rūšis pasmerkta. Bet kuri rūšis, atsiradusi bet kurioje visatos dalyje, yra pasmerkta; sako, kad visata blėsta ir kada nors iš jos teliks begalinė žemoje temperatūroje egzistuojanti vienalytė materija. Visi pasakojimai liks be pabaigos: galiausiai paaiškės, kad gyvybė – tik laikina, beprasmiška konvulsija idiotiškaime begalinės materijos veide. Jei jūs man siūlote tikėti, kad visa tai sukurta geros ir visagalės dvasios, aš atsakysiu: visi įrodymai tvirtina priešingai. Arba visatos nesukūrė jokia dvasia, arba toji dvasia neskiria gero nuo pikto, arba ji pati yra pikta.“

Tačiau man nė karto neatėjo į galvą vienas klausimas. Taip ir nepastebėjau, kad problema kyla būtent dėl to, kad pesimistai taip įtaigiai ir taip lengvai įrodo savo tiesą. Jei visata tokia bloga, ar bent jau perpus tokia bloga, tai kaip žmonės išvis sugalvojo paaiškinti jos atsiradimą išmintingo ir gero Kūrėjo veikla? Galbūt žmonės kvaili, bet kažin, ar tokie kvaili. Neįmanoma patikėti, kad iš balto atsirado juoda, iš dorybingos šaknies išaugo blogio gėlė, o begalinės išminties darbininkas sukūrė beprasmišką darbą. Religijos pagrindu niekaip negalėjo būti potyriais atskleistas visatos vaizdas: privalėjo egzistuoti kažkas, kas palaikė religiją, įgytą visai iš kito šaltinio.

Būtų klaidinga teigti, kad mūsų protėviai nieko neišmanė ir dėl to puoselėjo malonias iliuzijas apie gamtą bei žmogaus prigimtį, kurias vėliau išsklaidė mokslo pažanga. Ištikus šimtmečius, kai tikintys buvo visi žmonės, žinota apie košmarišką visatos dydį bei tuštumą. Kai kuriose knygose rasite parašyta, kad viduramžiais Žemė laikyta plokščia, o žvaigždės – artimomis, bet tai melas. Jau Ptolemėjas buvo sakęs, kad lyginant su atstumu iki žvaigždžių, kuris, kaip rašoma viename viduramžių tekste, prilygsta apytikriai šimtui septyniolikai milijonų mylių, Žemė tėra matematinis taškas, neturintis jokio dydžio. Dar gerokai anksčiau, pačioje pradžioje, žmonėms tą priešišką didybę įrodė akivaizdesnis šaltinis. Priešistoriniam žmogui beveik begalinis atrodė net gretimas miškas; jame knibždančios priešiškos galios, kurių mes dabar ieškome, mąstydami apie kosminį spinduliavimą ir vėstančią saulę, kasnakt šniukštindavo ir kaukdavo čia pat, už jo būsto durų. Nėra jokių abejonių, kad žmogaus gyvenimo bergždumas bei kančios krinta į akis visais laikais. Mūsų pačių religija atsirado žydu tautoje, įsispraudusioje tarp dviejų karingų imperijų, nuolat nukariaujamoje ir pavergiamoje, ne blogiau negu Lenkija ar Armėnija pažįstančioje tragišką nugalėtųjų lemtį. Gryniausia nesąmonė teigti, kad kančią atrado mokslas. Padėkite šią knygą į šalį ir penkias minutes pamąstykite apie tai, kad visos didžiosios religijos buvo paskelbtos ir ilgai praktikuotos pasaulyje, kuriame dar nebuvo atrastas chloroformas.

Tad aišku, apie Kūrėjo gerumą ir išmintį spręsti iš to, kaip viskas vyksta šiame pasaulyje, visais laikais būtų vienodai absurdiška, be to, taip niekas niekad ir nedarė*.

Religija yra kilusi iš kito šaltinio. Toliau skaitant, būtina suprasti, kad mano *pagrindinis* tikslas yra ne įrodyti krikščionybės tiesą, bet aprašyti jos kilmę – mano manymu, tai būtina sąlyga, kad kančios problemą galėtume nagrinėti tinkamame kontekste.

Visose susiformavusiose religijose rasime tris gijas arba tris elementus, o krikščionybėje – vienu daugiau. Pirmąjį profesorius Otto vadina *numinoziškumo* išgyvenimu. Kuriems šis žodis nepažįstamas, pasiūlyčiau tokį pratimą. Įsivaizduokite: jums kas nors pasako, kad gretimame kambaryje yra tigras; iškart suprasite atsидūrę pavojuje ir veikiausiai pajusite baimę. Bet jei jums pasakytų: „Gretimame kambaryje yra vaiduoklis“ ir jūs tuo patikėtumėte, tai irgi pajustumėte jausmą, kuris dažnai vadinamas baimė, bet yra kitoks negu baimė. Jo pagrindas būtų ne pavojaus suvokimas, – nes žmogus labiausiai bijo ne to, kad vaiduoklis jam ką nors padarys, – bet pats faktas, kad tai vaiduoklis. Tai ne tiek pavojinga, kiek šiurpu, o jo keliamą ypatingą baimę galima vadinti baugumu. Pajutę šiurpą, jau esame netoli numinoziškumo. O dabar įsivaizduokite, kad jums paprasčiausiai pasako: „Gretimame kambaryje

yra galinga dvasia“, ir jūs tuo patikite. Dabar jūsų jausmus dar sunkiau palyginti su pavojaus baime, tačiau vis tiek esate labai sukręsti. Stebitės nežinomuoju lankytoju ir savotiškai sumenkstate prieš jį, tarsi justumėte, kad nesugebėsite deramai elgtis ir būsite linkęs pulti jam į kojas: šią emociją geriausiai išreiškia Shakespeare'o žodžiai: „Prieš jį nuščiūva mano talentas“. Šį jausmą galima būtų pavadinti pagarbia baime (*awe*), o ją sukeliančią objektą – *numinozišku*.

Tai štai, nėra nė mažiausios abejonės, kad jau pirmąkart žmogus tikėjo visatoje gyvenančiomis dvasiomis. Profesorius Otto gal per lengvai patikėjo, kad į šias dvasias iš pat pradžių žvelgta su pagarbia (numinoziška) baime. To įrodyti neįmanoma jau vien dėl to, kad, kalbant apie pagarbą, numinozišką baimę ir apie įprastą baimę, vartojami tie patys žodžiai – taip elgiamės ir dabar, kai sakome, kad „bijome“ vaiduoklio arba kainų šuolio. Todėl teoriškai įmanoma, kad tam tikru metu žmogus šias dvasias laikė tiesiog pavojingomis ir jautė joms lygiai tą patį ką tigras. Galime būti tikri tik tuo, kad bent jau dabar numinoziškas išgyvenimas egzistuoja, ir, pradėję nuo savęs, jo šaknis rasime gerokai giliau.

Šiuolaikišką pavyzdį galima rasti knygoje „Vėjas gluosniuose“ (jei nepasididžiuosime jo ten paieškoti): Žiurkinas ir Kurmis saloje sutinka Paną.

„– Žiurkinai, – vos alsuodamas, drebėdamas sušnibždėjo jis, – ar tu bijai?“

- Bijai? – sumurmėjo Žiurkinas neapsakoma meile degančiomis akimis. – Bijai? Jo? O ne, niekada, niekada. Tačiau... vis dėlto... o, Kurmi, aš bijai“.

Grįžę į praėjusį šimtmetį, daug pavyzdžių rasime Wordswortho „Preludijoje“; bene gražiausia iš jų bus ta vieta, kurioje jis pasakoja, ką išgyveno, irdamasis per ežerą vogta valtimi. Pasirausę dar giliau, labai gryną ir įtaigų pavyzdį rasime Malorio* knygoje, kur Galahadas „sudrebėjo it lapas, mirtingam kūnui išvydus dvasios dalykus“. Mūsų epochos pradžioje šis išgyvenimas aprašytas Apokalipsėje, kurioje autorius krinta prisikėlusiam Kristui po kojomis „tarsi negyvas“. Pagonių literatūroje rasime Ovidijaus aprašytą tamsią Aventino giraitę, kurioje, iš karto matyti, *numen inest* * – tai yra vaidenasi, arba Kai kas gyvena; Vergilijus aprašo Latino rūmus, „siaubingus (*horrendum*) miškais ir praėjusių dienų šventybėmis (*religione*)“**. Graikiškame fragmente, kuris (neįtikinamai) priskiriamas Aischilui, minima, kaip sudreba žemė, jūra ir kalnai, stebimi „šurprios Šeiminingo akies“***. Dar seniau Ezekielis pasakojo apie gyvūnus, kurių „skrytis buvo aukštos ir kėlė baimę“ (Ez 1, 18), o Jokūbas, prabudęs iš miego, tarė: „Kokia baugi ši vieta!“ (Pr 28, 17).

Nežinome, kuriuo žmogaus istorijos laikotarpiu atsirado šis jausmas. Beveik neabejotina, kad pirmąkart žmogus tikėjo tokiais dalykais, kurie mums irgi sukeltų šį jausmą, jei *mes* jais tikėtume, taigi atrodo tikėtina, kad numinoziška pagarbi baimė sena kaip pati žmonija. Bet ne datos mums labiausiai rūpi. Svarbiausia yra tai, kad vienokiu ar kitokiu būdu ji atsirado, išplito ir neišnyko iš žmogaus psichikos, gausėjant žinioms bei vystantis civilizacijai.

Ši pagarbi baimė nėra tiesioginis mums regimos visatos poveikio rezultatas. Paprasto pavojaus jausmo neįmanoma argumentais paversti šurpuliu, jau nekalbant apie tikrą numinoziškumą. Gal pasakysite, kad jums atrodo visai suprantama, jog pirmąkart žmogus, gyvendamas apsuptas realių pavojų ir todėl nuolat ko nors bijodamas, išgalvojo šurpulį bei numinoziškumą. Tam tikra prasme taip, tačiau išsiaiškinkime, ką tai reiškia. Jums tai atrodo natūralu: esate tos pačios žmogaus prigimties kaip ir jūsų protėviai, todėl nesunkiai įsivaizduojate, kad ir pats taip reaguotumėte į grėsmingą vienatvę; ši reakcija iš tiesų „natūrali“, tai yra ji atitinka žmogaus prigimtį. Bet ji anaipol nėra „natūrali“ ar „savaime suprantama“ ta prasme, kad šurpulio ar numinoziškumo idėja jau iš anksto slypėtų pavojaus idėjoje, arba kad bet koks

pavojaus suvokimas, bet koks baisėjimasis žaizdomis bei galbūt jų sukeliama mirtimi galėtų bent kiek paaiškinti vaiduoklišką šurpulį ar pagarbą, numinozišką baimę tam, kuris jos dar nesuvokia. Kai žmogus vietoje fizinio išgąščio pajunta šurpulį ir pagarbą baimę, jis tarsi peršoka prie kito jausmo ir suvokia tai, ko nieku gyvu negalima *apibrėžti* vien tik tikrovės faktais bei loginėmis jų išvadomis, kaip yra apibrėžiamas pavojus. Dažniausiai, mėginant aiškinti numinoziškumą, daroma prielaida, kad jis jau ir taip aiškus – panašiai elgiasi antropologai, kildinantys jį iš mirusiųjų baimės, tačiau nepaaiškina, kodėl būtent mirusieji (kuriuos tikrai galima laikyti mažiausiai pavojingais iš visų žmonių) kelia tokį ypatingą jausmą. Turime priešintis panašioms pastangoms ir tvirtai laikytis įsitikinimo, kad pagarbą baimė ir šurpulys yra visai kito matmens išgyvenimai negu išgąstis ar paprasta baimė. Jie esminiais ryšiais susiję su tuo, kaip žmogus aiškina visatą, arba kaip jis ją suvokia; lygiai kaip neįmanoma išreikšti grožio, išvardijus visas gražaus objekto fizines ypatybes, ar priversti grožį suvokti asmenį, kuris niekada nėra patyręs estetinio išgyvenimo, taip ir faktiniu žmogaus aplinkos aprašymu neįmanoma perteikti nei šurpulio, nei numinoziškumo, neįmanoma apie juos nė užsiminti. Tiesą sakant, atrodo, kad į pagarbą baimę galime žvelgti dvejopai. Arba tai paprasčiausias žmogaus psichikos triukas, visiškai nesusijęs su objektyvia tikrove ir neturintis jokios biologinės paskirties, tačiau, panašu, nelinkęs išnykti iš šios psichikos net tais atvejais, kai ji tobuliausiai išsiskleidusi – turime galvoje poetus, filosofus ir šventuosius; arba tai tiesioginis tikrosios antgamtės išgyvenimas, kurį visiškai tinka vadinti Apreiškimu.

Numinoziškumas nėra tas pat, kas moralinis gėris, ir jei žmogui, apimtam pagarbios baimės, niekas netrukdytų, jis bus linkęs numinozišką objektą laikyti esančiu „anapus gėrio ir blogio“. Čia mes priartėjame prie antrosios religijos gijos arba antrojo elemento. Visi žmonės, apie kuriuos esame girdėję iš istorijos, pripažino kokią nors moralę; kitaip tariant, tam tikri veiksmai jiems kėlė išgyvenimus, išreiškiamus žodžiais „galima“ ir „negalima“. Šie išgyvenimai vienu požiūriu panašūs į pagarbą baimę: jų neįmanoma logiškai išvesti iš juos išgyvenančio žmogaus aplinkos bei tikrovės patirties. Galite kiek užsimanę stumdyti visokius „noriu“, „esu priverstas“, „būtų visai neblogai“ bei „ne, nedrįstu“, tačiau vien iš jų nieku gyvu neišgausite nė menkiausias užuominos apie tai, kas „galima“ ir ko „negalima“. Mėginimai paversti moralės išgyvenimą kuo nors kitu dar kartą įrodo, kad tikime egzistuojant būtent tai, ką siekiame paaiškinti, lygiai kaip garsus psichoanalitikas dedukuoja moralę iš priešistorinės tėvažudystės. Tėvažudystė sukėlė kaltės jausmą dėl to, kad žmonės buvo įsitikinę, jog taip elgtis negalima: jei nebūtų tuo įsitikinę, nejaustų nė kaltės. Moralė, kaip ir numinoziška pagarbą baimė, yra šuolis: ja žmogus pranoksta visus apibrėžtus egzistencijos faktus. Be to, ji turi vieną stebėtiną ypatumą, į kurį neįmanoma neatkreipti dėmesio. Įvairių žmonių moralės sistemos gali skirtis – nors, geriau pažiūrėjus, ne taip labai, kaip dažnai tvirtinama, – bet visos jos propaguoja elgesį, kurio paprastai nesilaikoma. Visi žmonės kaip vienas susilaukia ne kieno nors kito, bet savosios etikos pasmerkimo, todėl visiems žmonėms pažįstama kaltė. Antrasis religijos elementas – tai ne šiaip moralinio dėsnio, o pripažinto ir sykiu sulaužyto moralinio dėsnio suvokimas. Toks suvokimas nėra nei logiška, nei nelogiška išvada iš patirties faktų; jei patys nesiryžtume jo išgyventi, patirtyje nieko panašaus nerastume. Tai arba nepaaiškinama iliuzija, arba ne kas kitas kaip Apreiškimas.

Moralės išgyvenimas ir numinoziškumo išgyvenimas yra tokie skirtingi, kad gali gana ilgai egzistuoti be jokio abipusio ryšio. Daugelyje pagonybės formų dievų garbinimas ir filosofų diskusijos apie etiką beveik nesisieja. Trečiasis religijos raidos etapas prasideda tada, kai žmonės juos abu identifikuoja – kai numinoziškoji galia, kurią jie gerbia ir kurios bijo, paverčiama globėja moralės, kuriai jaučiasi įsipareigoję. Ir vėl jums tai veikiausiai pasirodys labai „natūralu“. Kas gali būti natūraliau: laukinis, kamuojamas išsyk ir pagarbios baimės, ir kaltės, sugalvoja, jog galia, kelianti jam pagarbą baimę, yra ta pati galia, kuri smerkia jo kaltę? Ir iš tiesų žmogui tai natūralu. Tačiau anaipol neakivaizdu. Tikrasis žmonių elgesys visatoje, persmelktoje numinoziškumo, nė kiek nepanašus į tą elgesį, kurio iš mūsų reikalauja moralė. Pirmasis atrodo bergždžias, negailestingas ir neteisingas; antrasis diegia mumyse visiškai priešingas savybes. Šių dviejų elgesio formų sutapatinimo negalima aiškinti ir norų išpildymu:

tai neišpildo niekieno norų. Mes visiškai netrokštame, kad Įstatymas, kurio jau gryną autoritetą sunku ištvirti, būtų apginkluotas dar ir nenumatomais numinoziškumo reikalavimais. Tai didžiausią nuostabą keliantis šuolis iš visų, kuriuos stebime žmonių religijos istorijoje. Visai natūralu, kad ne viena žmonijos dalis jo atsisakė; religija be moralės ir moralė be religijos egzistuoja iki šiol. Turbūt tik vienintelė tauta – visa tauta – ryžtingai žengė šį žingsnį (turiu galvoje žydus); bet jį taip pat žengė didžios asmenybės, gyvenusios įvairiais laikais įvairiose vietose, ir tik tie, kurie jį vis dėlto žengė, išsivadavo iš nemoralaus garbinimo nešvankybių bei barbarizmo ir šalto grynosios moralės teisuoliškumo. Jei spręsimė iš šio žingsnio atvestų vaisių, tai buvo žingsnis sveikatos link. Ir nors logika mūsų neįtikina jo žengti, atsispirti labai sunku – net pagonybėje ir panteizme nuolat prasiveržia moralė, net stoicizmas norom nenorom priklaupia prieš Dievą. Ir vėl: tai gali būti beprotybė – žmogui įgimta beprotybė, vedanti keistai vykčius vaisius, – arba Apreiškimas. Jei Apreiškimas, tai Abraomas iš tiesų palaimintas kaip visų tautų tėvas, nes būtent žydai atvirai, nedvejodami sutapatino baisingą Būtį, gyvenančią tamsiose kalnų viršūnėse ir griausmų debesyse, su „teisiu Viešpačiu“, kuris „myli teisius darbus“ (Ps 11, 7).

Ketvirtoji gija ar ketvirtasis elementas yra istorinis įvykis. Tarp šių žydų gimė žmogus ir jis skelbėsi esąs tas Kažkas, kuris baugiai esti gamtoje ir kuris nustato moralės dėsnį – arba Jo Sūnus, arba „viena“ su Juo. Šis tvirtinimas toks sukrečiantis – be to, tai paradoksas, siaubingas paradoksas, bet mus lengva užliūliuoti, kad to neįžvelgtume, – jog šį žmogų galima vertinti tik dvejopai. Arba jis buvo visiškas, kaip reta niekingas pamišėlis, arba buvo – ir yra – būtent tas, kas sakėsi. Vidurio čia nėra. Jei liudijimai pirmąją hipotezę atmets, privalome priimti antrąją. O jau tada nesunku patikėti viskuo, ką skelbia krikščionys – kad Jis buvo nužudytas, bet kažkokiu žmogaus protui nesuvokiamu būdu atgijo ir iš esmės pakeitė mūsų santykį su „siaubingu“ ir „teisiu“ Viešpačiu, pakeitė mūsų naudai.

Klausdami, ar pasaulis, kurį matome, veikiau panašus į išmintingo ir gerojo Kūrėjo darbą, ar į atsitiktinumą, abejingumą arba piktos valios veiksmą, iš pat pradžių atmetame visus veiksnius, kurie galėtų būti susiję su religijos problema. Krikščionybė nėra filosofinės diskusijos apie pasaulio kilmę rezultatas: tai katastrofiškas istorinis įvykis, apvainikavęs ilgą dvasinį žmonijos pasirengimą, kurį ką tik aprašiau. Tai ne sistema, į kurią turėtume kaip nors įterpti nepatogų kančios faktą – ne, ji pati savaime yra nepatogus faktas, kurį teks įterpti į visas mūsų kuriamas sistemas. Jei taip galima pasakyti, ji veikiau ne išsprendžia, bet sukuria kančios problemą, nes kančia nekeltų jokių problemų, jei, kasdien ją patirdami šiame kančių kupiname pasaulyje, nebūtume gavę, kaip mums atrodo, patikimo liudijimo, jog aukščiausioji tikrovė yra gera ir kupina meilės.

Kodėl toks liudijimas man atrodo geras, jau apytikriai paaiškinau. Jis nėra logiškai būtinas. Kiekviename religijos raidos etape žmogus gali sukilti – gal jis dėl to sužalos savo prigimtį, tačiau tikrai neatrodys absurdiškas. Jis gali užmerkti dvasios akis prieš numinoziškumą, jei nesigailės atsiriboti nuo pusės didžiųjų žmonijos poetų bei pranašų, nuo savo vaikystės, nuo nevaržomų išgyvenimų sodrumo ir gelmės. Jis gali laikyti iliuzija moralės dėsnį ir tokiu būdu atsiriboti nuo to, kas vienija visą žmoniją. Jis gali atsisakyti tapatinti numinoziškumą su teisumu ir išlikti barbaru, garbinančiu seksualumą, mirusiuosius, gyvybės energiją arba ateitį. Tačiau už visa tai brangiai sumokės. Bet įtikinamiausiai liudijimas skamba paskutiniame raidos etape, susijusiame su istoriniu įsikūnijimu. Ši istorija keistai primena daugelį mitų, nuo pat pradžių prasismelkusių į religiją, ir vis dėlto nėra jiems tapati. Jos neįmanoma suvokti protu: patys nebūtume galėję jos sugalvoti. Joje nerasime įtartino išankstinio aiškumo kaip panteizme ar Niutono fizikoje. Ji pasižymi tuo keistumu ir savavališkumu, kurie, kaip mus po truputį pratina modernusis mokslas, iš tiesų būdingi atkakliam mūsų pasauliui: čia energija randasi mažyčiais plyksniais, kurių niekas negali numatyti, greitis nėra neribotas, negrįžtamoji entropija suteikia laikui realią kryptį, o kosmosas nebėra statiškas ar cikliškas, bet tarsi spektaklis vystosi nuo pradžios iki pabaigos. Jei mus kada nors pasiektų kokia nors žinia apie tikrovės esmę, tai ji tikriausiai ir išreikštų tą netikėtumą, tą atkaklų, dramatišką verpetavimą, kurį randame krikščionių tikėjime. Jis tuo ir pasižymi –

šiurkščiu, vyrišku tikrovės skoniu, kurį sukūrėme ne mes, kuris net sukurtas ne mums, bet kurio neįmanoma nepastebėti.

Jei dėl šių ar dar tinkamesnių priežasčių toliau keliausime tuo keliu, kuriuo buvo vedama žmonija, ir tapsime krikščionimis, mums iš tiesų iškils kančios „problema“.

Daugiau apie Clive Staples Lewiso knygą „Kančios problema“ -

http://www.katalikuleidiniai.lt/index.php?lng=lt&content=pages&page_id=11&cat_id=11&book_id=357

Bernardinai.lt